

Szerkesztői iroda:

Kassa, Kovácsutca 15. sz.
Kassa a lap szellemi részét
illés közlemények küldendők.

Kéziratok vissza nem adattak.

Csak bérmentes leveleket fogadunk el

Megjelnek minden előfirtókön egy félren, időközönként (a futások esteiben) egész íven.

SZÍNHÁZTUDOMÁNY ÉS KÖZLÖNY

A vidéki színház érdekeit képviselő hetilap.

Feladás szerkesztő: Báthory Románcsik Mihály.

Kiadóhivatal:
Kassa, Kovácsutca 15. sz.
hova az előzetes díjak küldendők.

Előzetési feltételek:
Egyszer... 6 frt - kr.
Fél egyszer... 3 frt - kr.
Három egyszer... 1 frt 50 kr.
Két hónap... 1 frt - kr.
Egy hónap... 50 kr.

Különléknek bármely napot elfogadhatunk.

Nyit-tér soronként 15 k
nyit-tér díjk előfizet.

A nagyváradi állandó színházról.

— Három közlemény —

III.

Az állandó színház ügyében kiküldött bizottság bejuttatott második iradvány. Dr. Berkovics Ferencz, a ki azt akarja, hogy a színház a város közönségének közös penzálapból építessék, vagyis a város saját erejéből építsen színházat éppen úgy, miként iskolákat szokott építeni, s köteles legyen a gazdag forintra, a szegény pedig félreírni az eszmé megtestesítéséhez járulni. Nem kér többet e célra a városot, mint 3000—3500 forint évi segélyt, mely által megszerzethetők vél a 150,000 forint építési tőkét. Berkovics ur is, valamint Adler ur, a város és megye lakosságának áldozatkészségére apallak és tőkét azt kéri, hogy adjának 150 ezer forint kamattalan kölcsönt, melynek 50 év alatti törlesztését Nagyvárad város közönsége magára vállalásá.

Berkovics ur nézete, ha nem is mindenkiben, de nagy részben meggyezik a mi nézetünkkel. Ő ellenzi a sorsjegy tervet, mi azonban határozottan mellette foglaltuk állásunkot. Ő szintén aláírás után, vagyis közadakozásból óhajtja a szükségletű penzösszeget összegyűjteni, mi hasonlóképen azamat a kölcsönséggel, hogy az alírt összeg után kamat fizetessék. Különb Berkovics ur iradványa elfogadható volna, ha egyedül állna, de Reissmann Mr uré sokkal célszerűbb.

Az új iradványban Lajos és Remanóczy Kálmán együttes iradványa nem fogadható el, mertők a városot 80 ezer forintot kérnek ezen célra. Hiszen ha már ennyit adoz a város, akkor áldozzon még 20 ezret és 100 ezer forint a város maga feleltheti a színházat. A 100 ezer forint természetesen kölcsön venné.

A legraktakosabb a nyugdiki iradvány, melyet Reissmann ur Mr ur nyújtott be, a ki azt indítványozza, hogy a város maga vegye fel a szükségletű összeget kibocsátandó 3%-os kötelezvényekre, melyek 32 év alatt lennének törlesztendők, s ez úgy értendő, hogy 2%-tól kamatra és 1% törlésre fordítottak. Reissmann ur azt akarja, hogy a színház legelőbb 120 ezer forint kerüljön, mely célra a város saját jövedelméből és a 6000 forint vegyen fel költségtérítés nélkül kintási közze, továbbá a kibocsátandó 100 forint költségek számát 1500 darabra teszi. E szerint tehát 6150 ezer forintot kivan beszerezni t. a. színház építésre 120 ezer forint és 30 ezer forint egy színházi segélyalap létesítésére, melyből segélyeztetnek az ott működő színházrúlat, azonkívül a színházat ingyen kapná az illető színházgazda, valamint a világiatást esetleg a fűtést is. Ez volna a leghelyesebb és legcélszerűbb terv, melyt mi is teljesen oszontunk, azonban hozzáadással, hogy a színház hátrahagyottan a Bárányok városi segélyező egyesületébe építessék. A városi kassza fedezésére vonatkozó indoklás is igen könnyen elfogadható.

Részünkről melegen ajánljuk Reissmann ur iradványát a nagyváradi színházi bizottságnak elfogadás végett, mely jobb és könnyebben kivehető, mint a másik három iradvány.

Nagy akadályunk kellene előfordulni, hogy Reissmann ur iradványa kivétel nélkül váljék. De ha mégis megtörténne ezen eshetőség, — mert hiszen a körülmények vételei összehajszátsa gyakran forduló pontok képez némely fontosabb ügyben — úgy bátrak vagyunk, az építendő színházra vonatkozó szerény nézetünk a magunk részéről, a következő pontokra foglaltatunk:

1. A szükséges tőkét (80 — 100 ezer forint) összehajszátsa részben aláírások után végül eszközölhetni. Júli tudjuk, azt mondjuk erre nemcsak, mikép nem azt a kort éjük ma, hogy 80—100 vagy 120 ezer forint összelehesen gyűjteni minden kamatt nélkül. Hiszen ilyen illuzióba mi sem ringatjuk magunkat. Hanem mivel a városi törvényhatóság bizottság f. évi március 13-án tartott közgyűlésén elhatározta, hogy a pálinka-regalékból befolyó jövedelemnek egy negyed részét az állandó színház alap javára fordítandó, ez összegből tehát, mely évről-évre teljesen összeggel szaporodik,

az aláírások az alírt összegeikert ki lehet szolgáltatni 3%-os kamattal. Mert ha csak a pálinka-regalé jövedelemnek egy negyed részét akarunk színházat építeni, akkor még vagy 20 esztendőig várhat a nagyváradi közönség az eszme megvalósulására.

2. Az építési költségekre vonatkozólag tovább ajánljuk a sorozatát rendelésű elfogadást 60,000 forint erejéig, ezüst nyeregményekkel összekapcsolva. Hogy ezt a magas kormány engedélyt fogja, arról mindenképen meg lehet már előre győződnie annál is inkább, mert Tiszta Kálmán kormányelnök nemcsak Nagyvárad szülőtte, hanem annak egyszersmind országgyűlési képviselője is, tehát többek érdek köti őt szülővárosához s annak közönségéhez, mely oly hí ragaszkodott tanuistól iránta úgy a multban, mint a jelen képviselő választás alkalmával is. Azt ugyan nem lehet reményelni a belügyminisztertől — legalábbis most kezdetben — hogy az építendő színházat anyagi segélyvel támogassa, mert ezen esetben, a vidék többi állandó színházal való városai szintén ezt kívánják, hanem azt megtértesse Tiszta Kálmán, mint Nagyvárad szülőtte, hogy akár a sajátjából, akár a belügyminiszteri rendelkezési alpból egy bizonyos összeget ajánlhatala fel az állandó színház-építési alapjára, mint a nemzeti kultúra egyik legfőbb ápoló és terjesztő intézményekéjé javára.

3. A színház építési színházi bizottság, tegye mielőbb feladatul a kormánytól a létesítendő sorsjátékra engedélyt kéri, a sorsjegyeket kibocsátás, azok elárulása és terjesztése érdekében minden lehető megtétetni, a nyeregményárgyakat a közérdekeltség megnevezése után megszerzeni és szoval a színház megaljuttat minden előfordulható intézkedést teljesíteni.

4. Közöndöm dolog, hogy a saját hatalma nagy, annak felhívó szavára már ezreket és ezrekeket gyűjtöttek össze különféle jótékony célokra. Keressék fel tehát a helyi sajtó, hogy az állandó színház ügyének hathatós szószólója, buzgó támogatója legyen s a toll erejével hasonló dolog, mikép a magasabb ügy előmozdításához minél több lelkes hazafi csatlakozzon. Burdits az intéző körök s az hazafi a megindított mozgalmat ismét elmuldani.

E tekintetben a legrazogabb elismerésért megemlékezünk a tapintatos és jesselen szerkesztett „Nagyvárad” című napliról, mely 15 év alatt, vagyis fenállása óta, igen sok jó szolgálatot tett az állandó színház ügyének. Folyvást buzdítottok, harcolt mellette, s ha valamikor létezési fog az állandó színház, annak létrejövésében nagy érdem illeti meg a „Nagyvárad”-ot is. Ezt az érdemét senki sem vitathatja el tőle, a ki figyelemmel kíséret az ottani színházi mozgalmak előfordulásai föl.

5. Októbertől szükséges, hogy a színház — más városok példájára — béházalak legyen összehajtsa. A béházalattól, rendelőt és egyéb helyiségeket bérvéradolma, kifizeti a tőke törlesztéséig.

6. Ne minden áron fényes színházi ügyezzenek építeni, hanem minden tekintetben célszerűen, teljesen díztobos t. jó színházat. Mert nem a külső fény és pompa teszi a színházat — mint multkor czikkünkben is emleltük — a művészet templomává, hanem a benne tartott művészi színvonalon álló előadások.

7. A színház építéséhez szükséges tervre pályázat kiírást ajánljuk, kétszer fordított tiszte ki az első legjobb terv jutalmazására. A másodikra ezert díjat.

8. Ohajtandó volna, hogy a pályázatnál hál-mal műtépiszéken előnyben resztesítsenek a külföldiekkel szemben.

9. A színházi berendezésre névbe bátrak vagyunk ajánlani Galó Györgyöt a budapesti népsházai jeles főgépész és több hazai színház építőjét, ki életének javarészt arra fordítja, hogy a színház építés terén előforduló gyakorlati tapasztalatokat megszerzhessze a mi teljesen sikertől is neki.

10. A színház használatáért kezdetben foglalkoztatni azt, aki bevendő előadásokat. Másutt sem fizetnek többet a színházgazdák; később aztán djaljalat lehetne átengedni a színházat.

11. Elkerülhetetlenül szükséges egy színházi segélyalap létesítése, a melyből az ott működendő színházrúlat segélyeztetnek egyelőre csak 500 vagy ezer forint és tüzelő fával, mint segélyeik már évek óta Besztercebányra, a körében működő taruliatot.

12. Nagyváradon sok különféle egylet létezik, ezek mindnyelke teletnyaradon rendezendő mulatságokba a helyő jövedelem felét részét az állandó színház alapkegyének javára ajánlanak fel, az által is begyálne egy pár ezer forint. Ohajtandó volna az ügy érdekében, ha a színházi bizottság erre vonatkozólag egy megleghangy kérelmet írtetne az illető egyletekhez, melyk áthata az ügy fontosságától, bizonyára nem fogják visszatartani kérelmüket.

Béznkívül a színházi bizottság, a jószág ifjúság és a „Baráti dalkör” is rendezhetne egy telet, mint nyaradon, erre a célra egy-egy táncvirágalmat, dalostyít, vagy egy néptáncgyál a szabadban, a hol a város legszebb hólyeg szolgálnak ki a vendégeket.

Szóval itt volna most már az ideje egész erővel a tettek mezejére lépni az irányban megindítani az általános mozgalmat, mert ha soha sem kezdünk, sohasem érjük el a kitűzött célt.

Teljesen meg vagyunk a felő győződve, hogy ha ez irányban indítjuk meg a mozgalmat, és sikerül megnyernünk a város előlék, befolyásos polgárait, s a kormány jó indulatát, úgy pár év múlva bűszkén hirdetheti a díszes csarnok, az eszme diadalát. Csak akarni kell, az akarat ereje esodákk képes torontani.

Meg néhányszor, mielőtt czikkünkét befejeznék. Azt hangoztatják a színház-ellenesek, hogy jó társulat az állandó színház, ha nem bírja, mert 50—60 forint költséget nem fizethet egy este. Úgy látszik ezek nem tudják azt, hogy egy nagy társulat napi költsége telten rendszeren 80—90 forint szokott lenni, melybe természetesen bele van számítva a színházba (ha fizetni kell a színházért) a világiatás, a fűtés és több más költség. A Nagyváradon eddig működött színházrúlat rendszer napi költsége 75—80—85 frt között váltakozott, a tagok fizetése havonként pedig 3 ezertől 4 ezer frtig terjedt. És mégis megurdokt élt a színházok a színházban, a mely minden este kisebb terjedelmű, mint a minő az állandó színház lesz, a melyben ha egészen megjelik, — csak a legkisebbebbt számítva — 600 frt bruttó bevételre lehet számítani. Már most csak tíz-tíz hazá legyen az igazgatónak havonként, mindenféle költségbe számítva, legkevésbebb ezer forint tiszta haszonra szert tehát az igazgató minden hónapban.

Végül indoklunkunk kell azt is, hogy miért akartjuk Nagyváradot teli állomással tenni és miért sürgőzköd az állandó színház felépítését akkor, a mikor az időszert Nagyvárad az egyetlen állandó nyári állomása magyar színházunké? E kérdésre válaszunk ez: Először: egy-két év óta a nagyváradi közönség sem oly kitartó már a színházhatóságban nyarad st. mint előt volt, s ezt bizonyítja az idei színi évad is, mivelhogy az előadások csaknem mindig dzs hazák előtt folynak le. Hiába, a váradi közönség nagyrésze ki-kimegy a szabadba, a szülőbék, a fűrdőbék vagy utazgat, miként ezt más város közönségét is tapasztalhatjuk. Másodszor: vannak olyanok is, kik a régi ohajtott állandó színház érdekében, a színház és nyári előadások ellen tüntette visszavonulnak, mivel ezt a nagyváradi színházi bizottságnak 1882 július 31-én a közönséghez intéstett felhívásában olvastuk. Harmadszor: tölre minden színházgazdát erősebb teszt-el szervez, mert az jövedelméből többet, ilyenkor természetesen jobb előadásokban is részeeül a közönség. Legyen tehát Nagyvárad inkább jó élt állomással, mint deficitet szaporító nyári szteció.

Románcsik Mihály.

H i r e k.

— A mostani színházgazdók közt hatan le fognak mondani az igazgatásról. I-én u. m. Lászy Vilmos, Károlyi Lajos, Gaál Sándor, Miklósy Gyula Balog Alajos és Szilágyi Béla. Ezek helyébe még

